

SPAAR *het* GEIN

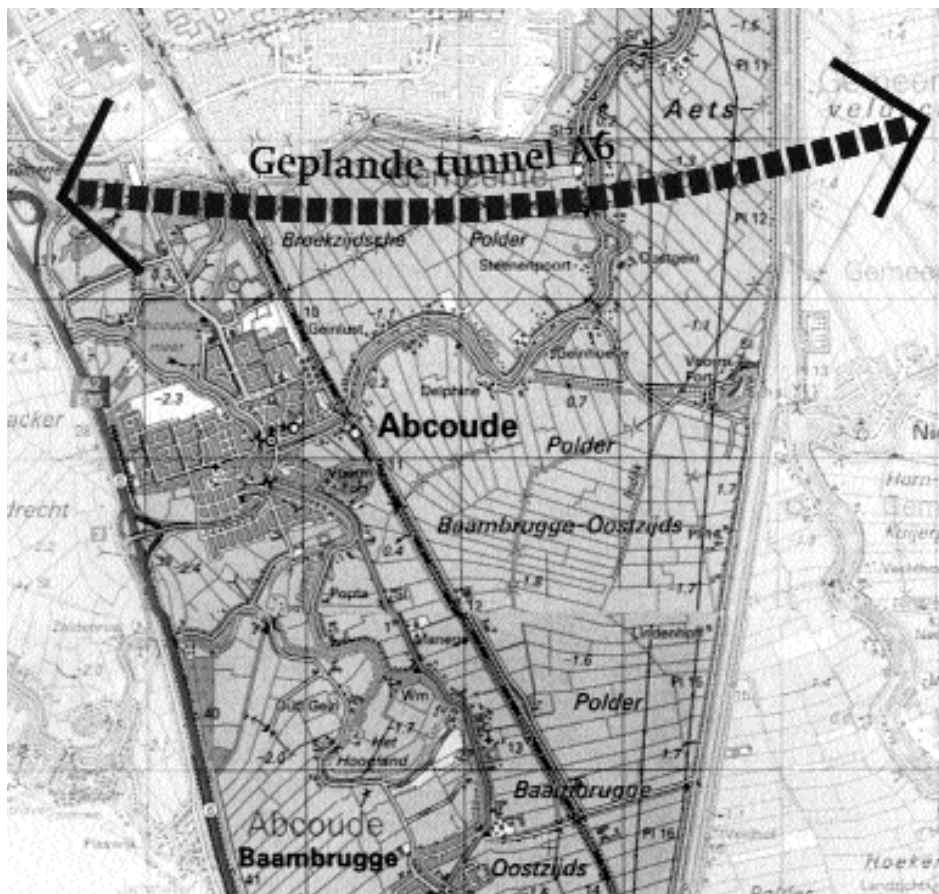
13

oktober
2000

NIEUWSBRIEF VAN DE VERENIGING SPAAR HET GEIN

Tunnelweg A6/A9 door het Gein kansloos

In de pers is de afgelopen maanden nogal wat aandacht besteed aan plannen om een ondergrondse verbinding tot stand te brengen tussen het knooppunt Holendrecht (waar de A6 aansluit op de A2) en de A9 bij Muiderberg. Het is begrijpelijk dat degenen wie het Gein ter harte gaat intussen flink verontrust zijn. Gaan deze plannen echt door? Is dit het einde van het ongeschonden Geinlandschap? Als er nog wat aan te doen valt, waarom horen we dan zo weinig van Spaar het Gein?

In deze bijdrage willen we de lezers van de *Nieuwsbrief* graag op de hoogte stellen van de stand van zaken. Om u alvast op één punt gerust te stellen: het bestuur van Spaar het Gein heeft de ontwikkelingen op de voet gevolgd en bereidt zich

samen met anderen voor op allerlei acties om de dreigende aanleg van een al dan niet ondertunnelde snelweg door het Gein tegen te houden. Om de verschillende kansen te kunnen inschatten, is het misschien goed om het verhaal

In deze nieuwsbrief

pagina 1 t/m 3

- Tunnelweg A6/A9 door het Gein kansloos

pagina 4

- Argumenten tegen de verbinding A6/A9 door het Gein- en Vechtgebied

pagina 5 en 6

- Op bezoek bij D.J. Stellingwerf

pagina 6

- Het Velterslaantje en de knotploeg

pagina 7 t/m 10

- Jacob Olie langs de Gein

pagina 10

- Het Gein en de media

pagina 11

- Polderland

pagina 12

- Autoloze zondag

Met de bon op de achterkant kunnen nieuwe leden zich aanmelden

Extra nummers van deze nieuwsbrief zijn verkrijgbaar bij: Anneke de Groot
tel. 0294 - 284807

van de recente A6/A9-plannen nog eens vanaf het begin te vertellen.

De idee om een snelwegverbinding tussen de A6 en de A9 aan te leggen is, zoals bekend mag worden verondersteld, niet nieuw. Vooral in de jaren '80

werd deze idee met kracht naar voren gebracht, maar er is uiteindelijk niets van terechtgekomen, omdat ze in het kabinet en de Tweede Kamer net op tijd in de gaten kregen dat de maatschappelijke weerstand tegen een asfaltbaan door het kwetsbare Gein- en Vechtland- schap grote politieke problemen zou opleveren. Zo is het in de annalen vastgelegd.

Inmiddels zijn de tijden echter veranderd. De economie bloeit als nooit tevoren. Aan de zuidkant van Amsterdam is een nieuw zakencentrum ontstaan, Schiphol ontwikkelt zich tot een echte mainport en deze en andere ontwikkelingen schep- pen een enorme vervoersbe- hoefte. In zo'n situatie is er al- tijd te weinig spoor en asfalt. Dat heeft ertoe geleid dat de regering een grootscheeps be- reikbaarheidsoffensief is be- gonnen. Maar niet iedereen vindt dat op voorhand vol- doende. In kringen van het be- drijfsleven en de regionale politiek is de gedachte opge- komen dat het aan de zuid- flank van Amsterdam nooit wat wordt met de bereikbaar- heid wanneer niet alsnog het 'ontbrekende' stuk snelweg tussen de A6 en de A9 wordt aangelegd. Het probleem is echter dat in geen enkel rijks- plan het tracé van die weg is opgenomen. Geschrapt in de jaren '80, vanwege de belan- gen van natuur en landschap.

Omdat zaken echter nooit voor de eeuwigheid hoeven te zijn geregeld, is een club van belanghebbenden opgericht, bestaande uit de besturen van de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland, alsmede van de gemeenten Amsterdam en Almere, die zich ten doel stelt om de verbinding in de nabije toekomst toch op de plankarten te krijgen. Daar- mee werd vooral gedacht aan de in 2000/2001 te verschijnen Vijfde Nota Ruimtelijke Orde- ning en het Nationaal Verkeer en Vervoersplan (NVVP). De- ze machtige club heeft het af- gelopen jaar heel openlijk ge- opereerd als een lobbygroep richting politiek Den Haag. Dat hebben ze uiteraard heel professioneel aangepakt, on- der andere door de inzet van tal van ambtenaren, organisa- tiedeskundigen en de steun van het bedrijfsleven. Door de lobby werd onder meer een Projectgroep Zuidflank inge- steld die in juni van dit jaar een driedelig rapport heeft ge- presenteerd, waarin een ver- kenning wordt uitgevoerd naar de mogelijkheden van een ondergrondse verbinding A6-A9. Dat ondergrondse ver- haal moeten we zien als een heel slimme zet. Men realiseert zich namelijk heel goed dat je tegenwoordig niet kunt pleiten voor een wegaanleg door een gebied met hoge landschappe- lijke en natuurlijke waarden.

Wat wel haalbaar lijkt is een pleidooi voor een ondergrond- se verbinding, die zo'n gebied zoveel mogelijk ontziet. Politi- ci spreekt zoiets tegenwoordig wel aan (als het tenminste niet te veel kost), technisch is het ook geen probleem, omdat de tunneltechniek tegenwoordig behoorlijk ver ontwikkeld is. De lobby probeert met dit idee ook meteen tegenstanders de wind uit de zeilen te nemen. Organisaties op het terrein van natuur- en landschapsbescher- ming (ook Spaar het Gein) werden in het voorjaar uitge-

nodigd om mee te praten over de randvoorwaarden die voor de aanleg van een tunnel zou- den moeten gelden. Over alles kon worden gepraat, over vormgeving, inpassing in het landschap en compensaties voor het geval toch schade aan natuur en landschap zou wor- den aangericht. Dit overleg is door de betrokken organisaties geweigerd, omdat dit immers duidelijk zou maken dat men accoord ging met het uitgangs- punt dat een nieuwe wegver- binding noodzakelijk is en om- dat men het risico liep mee te doen aan een project, waarvan de uitkomst helemaal geen on- dertunneling hoeft te zijn. Im- mers, wanneer er onvoldoende financiële middelen blijken te zijn of wanneer een dieplig- gende tunnel technisch onmo- gelijk is, komt al gauw het al- ternatief van een open bakconstructie of van een maaiveldtracé in beeld. En dat vindt de lobby natuurlijk ook best; als de weg er maar komt. Om een lang verhaal kort te maken: de lobby heeft zijn rap- port keurig op tijd in Den Haag gepresenteerd, minister Netelenbos van Verkeer en Waterstaat heeft het enthousiast in ontvangst genomen en het ziet ernaar uit dat straks in de beide genoemde rijksnota's de A6/A9-verbinding zal wor- den opgenomen. 1-0 voor de lobby.

Tot zover lijken de natuur- en landschaporganisaties maar weinig van hun kritische rol te hebben waargemaakt. Te be- denken valt evenwel dat je niet goed kunt reageren op niet- officiële plannen. Kort na de eerste geruchten over een nieu- we A6/A9-lobby is er echter onmiddellijk een platform in het leven geroepen met de be- doeling om de tegenstand te- gen de lobbyplannen te organi- sieren. Naam van dat platform: 'Hou 't Gein fijn' (kon beter, maar allez). Deelnemers: de milieufederaties van Noord- Holland, Utrecht en Flevoland,

de Stichting Natuur en Milieu, de Vereniging Milieudefensie, het Milieucentrum Amsterdam, de Vechtplassencommissie, de Vereniging Spaar het Gein en een aantal lokale organisaties, waaronder een geduchte uit Gaasperdam. De Vereniging Natuurmonumenten verleent vanaf de zijlijn belangrijke steun.

Wat dit platform doet is voor eerst afwachten tot de overheid het plan lijkt over te nemen. Het platform heeft inmiddels ook alle argumenten verzameld die tegen de tunnelweg kunnen worden ingebracht (zie elders in dit blad), het heeft zijn doelen

duidelijk geformuleerd (behoud van het Gein- en Vechtlandschap en behoud van het Naardermeer en directe omgeving als natuurmonument) en een strategie ontwikkeld om die doelen te bereiken. Dat het straks een moeizaam gevecht zal worden ligt voor de hand. De lobby die we tegenover ons hebben is indrukwekkend van omvang. Ze hebben een duidelijk belang en de tijdgeest (economische groei) mee. Maar wij vertegenwoordigen een nog groter belang waarvoor ook een brede politieke steun gevonden moet kunnen worden. Als wij daar niet in zouden geloven, zouden we ook niet aan dit gevecht beginnen. Er is bo-

vendien zelfs binnen de sfeer van wegeaanleg een alternatief voorhanden, dat de lobby tot nog toe voor het gemak helemaal buiten beschouwing heeft gelaten, namelijk een verbinding van de A6/A9 via een ondertunneling van de Gaasperdammerweg. In Amsterdam-Zuidoost wordt daar nadrukkelijk op gewezen.

Al met al is er helemaal geen reden voor pessimisme. Integendeel, de lobby moet ernstig rekening houden met de gedachte dat de aanleg van een tunnelweg via het Gein een kansloze zaak is.

Jan Slofstra

Argumenten tegen de verbinding A6/A9 door het Gein- en Vechtgebied

- Het vigerende beleid voor het Gein- en Vechtgebied laat deze ingreep niet toe. Beleids-categorieën als de Ecologische Hoofdstructuur, Rijksbufferzone (Amsterdam-Bussum), Nationaal Landschap (Het Groene Hart) zijn gericht op behoud en ontwikkeling van natuur en landschap. In de Nota Belvedere wordt het gebied aangeduid als "een gebied met hoge gecombineerde cultuurhistorische waarde". Indertijd is de (bovengrondse) verbinding A6-A9 'Hollandrecht-Muiderberg' bij de behandeling van het Structuurschema Verkeer en Vervoer-II in de Tweede Kamer geschrapt vanwege de verwachte aantasting van het fraaie rivierenlandschap van Gein en Vecht.

- Door de noodzakelijke hellingshoek en ten behoeve van aansluiting op bestaande wegen zal de autosnelweg aan weerszijden ongeveer anderhalve kilometer lang nog bovengronds zijn. Dit betekent

doorsnijding van het vanuit Amsterdam-Zuidoost druk bezochte en veel bezwommen natuur- en recreatiegebied De Hoge Dijk, doorsnijding van de Broekzijdse Polder ten noorden van het Gein, en doorsnijding van het gebied ten noordwesten van natuurreservaat Naardermeer. Door aansluitingen op bestaande wegen (A1 en A2) zal extra infrastructuur worden aangelegd bij de knooppunten, welke ook weer hun ingreep op het landschap zullen hebben.

- Bij een tunnel zullen ventilatieschachten, uitgangen van vluchtroutes e.d. op het maai-veld moeten worden aangelegd. Dit betekent een ontsiering van het prachtige cultuur-historisch rivierenlandschap van Gein en Vecht dat onvervangbaar is en respect en bescherming verdient. Dit landschap wordt hoog gewaardeerd door de bevolking in de regio en daarbuiten.

- De risico's voor de water-

huishouding bij de aanleg van een tunnel in dit kwetsbare veenweidegebied zijn niet in kaart gebracht. Grondwater- en kwelstromen die in dit gebied zeer complex zijn en ook tegengestelde richtingen volgen, zullen met zeer grote waarschijnlijkheid veranderen. Hierdoor loopt onder meer het natuurgebied Naardermeer ernstig gevaar. Dit staat haaks op de inspanningen om de waterhuishouding in het Naardermeer te verbeteren (Herstelplan Naardermeer). Door te verwachten zoute kwel uit diepere onderlagen zal voorts het zoetwatersysteem worden aangetast.

- De aanleg van de ondergrondse verbinding kost miljarden guldens. Vanwege deze hoge kosten vrezen wij dat uiteindelijk toch wordt gekozen voor een bovengrondse verbinding om de financiering rond te krijgen. Er is geen garantie dat, als de streep eenmaal op de kaart staat, de ver-

binding niet bovengronds wordt uitgevoerd.

- Er valt veel milieuwinst te boeken door de werkgelegenheid in Almere meer in evenwicht te brengen met de werkzame bevolking. De werkgelegenheid in Almere groeit snel, maar de werkzame bevolking groeit nog harder en was al veel groter. Het gevolg is een grote groep automobilisten die 's ochtends vanuit Almere richting Amsterdam gaat en 's avonds weer teruggaat, want ten zuiden van Amsterdam geldt het omgekeerde.

alternatief Almere-Amsterdam op de kaart te zetten. Zo krijgt milieubewust vervoer geen voet aan de grond. Ook betere zorg voor voor- en natransport kan het openbaar vervoer flink verbeteren.

- Het gaat niet aan een extra weg aan te leggen ten behoeve van het woon-werkverkeer, terwijl in de spits gemiddeld nog slechts 1,2 persoon in een auto zit. Er valt veel winst te boeken met brongerichte maatregelen, zoals het locatiebeleid dat bedrijven prikkelt om hun werknemers zo mi-

keer weer zodanig vast staat op de wegen dat het reisvoordeel vervalt. De automobilititeit en de CO2-uitstoot zijn dan weer gestegen en het fileprobleem is weer net zo groot.

- Een ander tracé, gepropageerd door het stadsdeel Amsterdam-Zuidoost, namelijk het ondergronds brengen van de Gaasperdammerweg, wordt niet in onderzoek genomen. Vanuit het oogpunt van leefbaarheid is deze optie te verkiezen boven een tunnel A6-A9. Volgens het stadsdeel kan met de ondergrondse Gaasperdammerwegverbinding zowel de bereikbaarheid worden gediend als een barrière worden geslecht. Bovendien komt dan ruimte voor bijvoorbeeld woningbouw beschikbaar. Tot slot geeft het kiezen in het BOR voor het benuttingsalternatief (meer rijstroken, maar nauwelijks extra asfalt) over bestaande wegen in de CRAAG-studie (A1-A6-A9) al ruimte voor spitsauto's.

- In de Zuidflankstudie wordt volop gerept over grote afstanden, nationaal en internationaal belang. Dit terwijl het gewoon gaat om woon-werkverkeer in de spits. Hiervoor zijn veel alternatieven te verzinnen. Dit alles geeft de indruk dat het probleem groter wordt gemaakt dan het in werkelijkheid is.

- De beschrijving van nut en noodzaak in de Zuidflankrapportage betreft alleen bereikbaarheid en economische groei. Voor Hou 't Gein Fijn betreffen nut en noodzaak het welzijn van mensen binnen de grenzen die het milieu stelt. Dat is iets anders en omvat veel meer.

Platform Hou 't Gein Fijn

Wonen en werken worden gescheiden en een extra autoweg versterkt dit. De Provincie Flevoland stelt in haar Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan dat er duidelijk minder mobiliteit is bij een evenwicht tussen werkgelegenheid en werkzame bevolking in Flevoland.

- De capaciteit en de kwaliteit van het openbaar vervoer Almere-Amsterdam schiet flink tekort. Van het ambitieuze spoorplan, Rail 21, dat tien jaar geleden door de NS is voorgesteld, is weinig terechtgekomen. Ook in het Bereikbaarheidsoffensief Randstad (BOR) ontbreekt de daadkracht om daadwerkelijk een vervoers-

milieubewust mogelijk naar het werk te krijgen. In Amsterdam-Zuidoost en rond Schiphol, waar veel bedrijven zich vestigen, komt het locatiebeleid nog te langzaam van de grond.

- De verbinding A6-A9 geeft reistijdwinst aan de automobilititeit. Ten eerste zullen werknemers die nu met het openbaar vervoer reizen, in de verleiding komen om weer voor de auto te kiezen. Ten tweede lokken kortere reistijden autoverkeer over langere afstanden uit, omdat mensen verder van hun werk gaan wonen. Deze ontwikkelingen zetten zich door totdat het ver-

De Broekzijdse polder doorsneden?
Nee toch!
Foto in 1973
gemaakt door
Dedalo Carasso

Op bezoek bij D.J. Stellingwerf

Op maandagavond 8 mei brachten wij een bezoek aan D.J. Stellingwerf, sinds 1994 lid van de Tweede Kamer voor de RPF en woordvoerder van onder meer landbouw, verkeer en milieu van de fracties van het GPV en de RPF, om hem - eindelijk - een exemplaar te overhandigen van het boek over het Gein. Stellingwerf is namelijk een van de vurige pleitbezorgers geweest van de verdiepte aanleg van het spoor, zodat hij eigenlijk als eerste een exemplaar had moeten ontvangen.

Hoewel het niet de opzet was, ging het gesprek onvermijdelijk ook over de nieuwe bedreiging: de verbinding tussen de A6 en de A9.

De eerste vraag die de heer Stellingwerf ons stelde was: "Hoe is het nu in Abcoude?" Een begrijpelijke vraag, want in de Kamer valt op een gegeven moment een beslissing en dan ga je als kamerlid over tot de orde van de dag; je wordt opgeslokt door nieuwe plannen, nieuwe problemen. Op het gebied van de infrastructuur wordt Nederland en met name de Randstad nu eenmaal niet veel rust gegund. We praten hem bij over de vorderingen bij de uitwerking van de verdiepte aanleg en de oplossingen die gezocht worden voor de recreatievaart.

Wij waren nieuwsgierig naar het waarom van zijn belangstelling voor het Gein. Stellingwerf bekende het riviertje voordien nooit te hebben gezien. Slechts de naam was hem

bekend uit het Utrechtse, waar er een straat was, die die naam droeg. We moesten hem teleurstellen: dat betrof vast het Gein bij Jutphaas. Toen de verdubbeling van het spoor in de Kamer speelde, is hij wel tweemaal op uitnodiging van de Gemeente Abcoude komen kijken.

Zijn steun aan de voorstellen van de Abcoude bevolking kwam vooral voort uit de beginselen van zijn partij, de RPF. In het meest recente verkiezingsprogramma, uit 1998, is de titel van het hoofdstuk waar natuur en landschap ter sprake komen, al veelzeggend: Bouwen en bewaren. Daarin is onder meer te lezen: "Gebieden van grote landschappelijke, ecologische of cultuurhistorische waarde verdienen in verband met hun kwetsbaar-

D.J. Stellingwerf

heid en zeldzaamheid extra bescherming." Als verkeer en vervoer aan bod komen, wordt vastgesteld dat "de door de regering gepresenteerde doelstellingen van leefbaarheid, bereikbaarheid en duurzaamheid met elkaar in botsing komen." Geconstateerd wordt ook dat aandacht voor onze natuurlijke omgeving weer naar de achtergrond verdwijnt.

Met deze uitgangspunten voor ogen waren de barrièrewerking, de visuele aantasting van de omgeving en de geluidsoverlast voor Stellingwerf de overwegingen om zich sterk te maken voor een andere oplossing dan die welke door de minister van Verkeer en Waterstaat was voorgesteld. Als je zoiets ingrijpends doet, moet je er geld voor over hebben om het zo goed mogelijk te doen en de schade aan het landschap zo beperkt mogelijk houden, zo luidt zijn stelling.

Onder de indruk was hij van de actie die vanuit Abcoude werd gevoerd: deze was constructief, kundig onderbouwd en goed

georganiseerd. Ook het feit dat de gemeente en de beide actiecomités [Spoorbuurt en Spaar het Gein] samen optrokken en bleven optrekken, blijkt belangrijk te zijn geweest. Vol lof was hij over de burgemeester en de gemeentesecretaris. Hij noemt voorbeelden waar de lobby niet stand hield en te vroeg het hoofd in de schoot legde: dan verlies je bijna bij voorbaat.

"Het mooie van zo'n proces is ook dat je in bepaalde gevallen tot resultaat komt. Dat geeft de burger weer vertrouwen in de politiek."

En dat geeft ook de Tweede Kamer een goed gevoel.

Zonder politiek kunnen de problemen rond de infrastructuur nu eenmaal niet worden opgelost. Dat soms ook andere overwegingen dan puur zakelijke een rol spelen is ook hier weer

gebleken. Omdat de minister zoveel door de Kamer aangenomen moties naast zich neerlegde, was er onder de kamerleden behoorlijk wat irritatie ontstaan. Dat heeft er mede toe geleid dat ook de regeringsfracties inzake het Gein voet bij stuk hebben gehouden. De steun en vasthoudendheid van Peter van Heemst (PvdA) en Francine Giskes (D66) zijn van groot belang geweest.

Tot slot komt de verbinding tussen de A6 en de A9 ter sprake. Stellingwerf is een voorstander van verbetering van de bestaande infrastructuur, zowel wat betreft de spoorverbindingen als de autowegen. Extra aandacht verdient in zijn ogen het openbaar vervoer, want hoeveel kilometers spoor zijn er niet ingeleverd? Bezorgd is hij ook voor de land-

bouw in het voor Holland en Utrecht zo kenmerkende veenweidegebied. Compensatie met "nieuwe natuur" voor elders opgeofferd gebied is in zijn optiek vaak lapwerk en betekent vrijwel altijd vernietiging. Hij spoort ons aan door te gaan met het actievoeren, zoals dat in het verleden is gedaan. Zoek bondgenoten en zorg dat je op het juiste moment je standpunt laat horen, is zijn advies. Gesterkt door zijn waardevolle tips keren wij huiswaarts.

Tjebbe de Boer en Marijke Carasso

Het Velterslaantje en de knotploeg

Drie zaterdagen hebben vrijwilligers geknot langs de Velterslaan. Omwonenden, de knotgroep Abcoude, Ronde

Tafel Vechtstreek, Weidevogelbescherming Weesp, Spaar het Gein en Milieudefensie Abcoude/Baambrugge hebben in samenwerking met de gemeente Abcoude met veel enthousiasme de voor dit laantje zo karakteristieke wilgen onder handen genomen. Hoewel men flink is opgeschoten, is er ook het komend jaar nog veel te doen.

Een meer structurele oplossing voor het onderhoud is dan ook wenselijk, zoals in de laatste jaarvergadering van Spaar het Gein aan de orde is geweest.

Wilt u meedoen, dan kunt u zich nu reeds aanmelden bij het bestuur van Spaar het Gein, 0294-284807.

"... en liefde voor 't schoone in de Natuur."

Jacob Olie langs het Gein (1890-1903)

In de eerste maanden van dit jaar was op het Amsterdamse Gemeentearchief een tentoonstelling te zien over de fotograaf Jacob Olie. Deze expositie, waarbij Amsterdam omstreeks 1900 centraal stond, werd een groot succes. Een van de samenstellers ervan, Erik Schmitz, was zo vriendelijk voor ons een artikel over Jacob Olie en het Gein te schrijven.

De Amsterdamse amateur-fotograaf Jacob Olie (1834-1905) is nu algemeen bekend door zijn foto's van het stadsleven in het laat 19de-eeuwse Amsterdam. Toch reikte Olies belangstelling verder dan het stedelijk decor en decorum: regelmatig trok hij erop uit om de landelijke omgeving te fotograferen, en ook bij tochtjes in West-Nederland ging de camera mee. Dankzij Olies ondernemingszin ontstond een collectie van bijna 4.000 glasnegatieven die nu bewaard wordt in het Amsterdamse Gemeentearchief. Onderdeel daarvan zijn ruim tachtig op-

namen van het dorp Abcoude en zijn bewoners, en van de directe omgeving: de Winkeldijk, de Horn, de weg naar Baambrugge. Zesenvestig glasplaten betreffen het Gein.

Jacob Olie was in Abcoude bepaald geen onbekende. Sinds 1868 nam hij eens per week de trein om tekenles te geven op de avondschool die was opgezet door de Abcouder Afdeling van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. In zijn lessen aan de jeugd van Abcoude had Olie zoveel aardigheid dat het wekelijks retourtje ook na 1890 werd voortgezet,

het jaar van zijn pensionering als directeur van de Eerste Amsterdamse Ambachtschool. Met één belangrijk verschil: voortaan had hij regelmatig zijn camera bij zich, een liefhebberij die hij na zijn pensionering weer had opgepakt. De consciëntieuze Olie hield een schriftje bij waarin genoteerd werd waar hij had gefotografeerd, vanaf 1893 met de precieze datum. Daaruit kunnen we ons een aardig beeld vormen van zijn activiteiten.

Het blijkt dat Olie hier op alle dagen van de week fotografeerde, maar vooral op dinsdag, kennelijk de dag waarop hij meestal in Abcoude was om les te geven. Per keer maakte hij vaak niet meer dan vier opnamen, een enkele keer vijf of zes. Het aantal dagen per jaar dat hij zijn foto-uitrus-

Foto 1
Langs het Gein
bij boerderij
Hoogerlust ge-
zien naar boer-
derij Vredelust,
zondag 19 april
1896 (N 30803)

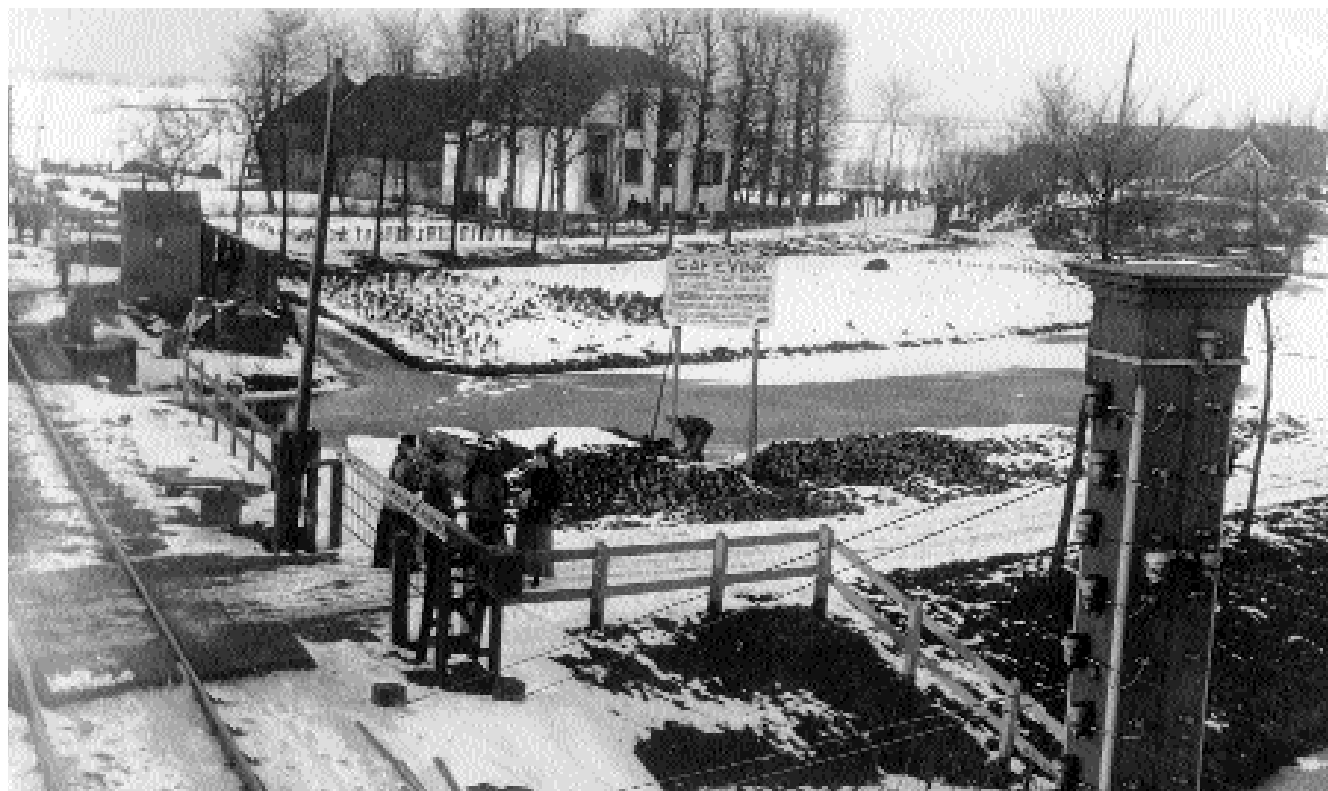

Foto 2
Het Gein bij de
spoorwegover-
gang, gezien
vanuit het seinhuis.
Op de achtergrond
boerderij Rome,
februari 1902
(N 31858)

Het opschrift van het bord: Café Vink / Restaurant / Thee en speeltuin Kegelbaan/ Roeibootjes en vischtuig /
Gelegenheid voor Buitenpartijen / Gelegen 15 min. van het Station / D. van Doorn

ting meenam, varieerde van twee tot vijf. Het totaal aantal opnamen in een jaar kwam meestal niet boven de tien stuks uit. Fotografie was een dure liefhebberij en Olie werkte zorgvuldig. Het jaar 1897 is een echte uitschieter: toen maakte hij 29 opnamen op elf verschillende dagen. Uit 1894 daarentegen kennen we geen enkele foto van Abcoude of omgeving. Uit de negatievenschriftjes blijkt verder dat Olie hier in de maanden januari-maart en augustus-september niet fotografeerde. In de zomer, als veel kinderen meehielpen bij het werk op het land, was er vermoedelijk geen school. In de winter lijkt Olie sowieso minder gefotografeerd te hebben dan in andere jaargetijden. Kennelijk was het gezeul met camera, zwaar statief en cassettes met glasnegatieven dan soms te veel van het goede. Vanaf 1901 beschikte hij over een handzame box-camera en veranderde het patroon: hij fotografeerde toen juist wel in september en

januari-februari, en nauwelijks in de andere maanden.

De eerste foto's die Olie langs het Gein maakte, ogen wat vlak, bijna ansichtkaart-achtig. Maar al snel werkte hij er op dezelfde directe en levendige wijze die kenmerkend is voor zijn gehele oeuvre (foto 1, zie vorige pagina). Het beeld is een rustige, evenwichtige uitsnede van de omgeving, bevolkt door werklieden, passanten, vee, nieuwsgierige dorpelingen, of zoals hier, twee kinderen op een bokkenwagen. "'t Geijn bij Weesper Carspel 19 april 1896" noteerde Olie over deze foto. Rechts schemert tussen de bomen boerderij Hoogerlust (Gein Zuid 37), aan de overzijde van het Gein ligt boerderij Vredelust (Gein Noord 63). Bij aandachtige beschouwing ontdekken we boven de gebouwen op het achtererf een ranke torenspits: de watertoren van het pompstation Weesperkarspel die de noordelijke Geinhorizon domineerde tussen

1886 en 1910. Andere opnamen van die dag betreffen de Broekzijdse molen en waarschijnlijk de Vinkenbuurt. Voorzover nu bekend zijn dit de meest noordelijk gelegen plaatsen die Olie langs het Gein bezocht heeft. Komende vanuit Abcoude lijkt hij vooral het zuidelijke, Abcouder deel van het riviervak te hebben. In het negatievenschriftje staat steevast "'t Geijn bij Abcoude", gevolgd door het aantal opnamen. Ook vinden we aantekeningen als: "'t Geijn bij Vink met schip" of "Laantje met Hondenkar in 't Geijn" (de Velterslaan?). Station Abcoude was Olies entree tot het Gein, en het is niet verwonderlijk dat hij in deze omgeving veel foto's heeft gemaakt. We zien mannen werken tussen de rails, een puffende stoomloc, een opletende beampte bij de spoorbomen. Een fraai groepje opnamen maakte Olie in februari 1902 vanuit het seinhuis boven het spoor. Op een daarvan tekenen de kale bomen rond boer-

Foto 3
De Geinbocht
bij boerderij
Landvreugd (Gein
Zuid 15), vrijdag
15 oktober 1897
(A 623)

derij Rome zich donker af tegen de besneeuwde omgeving (foto 2). Meermalen heeft Olie met de camera het achtererf van Rome met de hooiberg en koppels koeien bezocht. Schuin voor de boerderij is op de foto een schuit aangemeerd in de inwijk. De eerste grote Geinbocht die daar inzet is samen met de even verderop gelegen bebouwing vaak en in verschillende jaargetijden door Olie gefotografeerd, meestal vanaf de zuidelijke oever, van een standpunt net over de spoorwegovergang. Ook plaatste hij zijn statief op de door knotwil-

gen omzoomde smalle weg aan de noordzijde. Het riviertje in de richting van het dorp, met de huizen en erven dicht tegen het Nauwe Gein, vormde eveneens een terugkerend onderwerp.

Dieper het Gein in concentreert een aantal opnamen zich rond twee markante punten in het landschap. Uitspanning de Vink bij de Velterslaan werd een paar keer gefotografeerd, steeds gezien over het water, en ook een vlakbij gelegen oude boerderij. Verder zijn er verschillende foto's van de grote bocht in het Gein tussen de

Oostzijdse molen en boerderij Landvreugd. De bomen bij de boerderij liet Olie in oktober 1897 fraai in het water spiegelen (foto 3). Een aantal jaren later zouden deze plaatsen ook opgezocht worden door een famous groepje Amsterdamse kunstenaars rond Simon Maris en Piet Mondriaan. De verwante onderwerpk keuze kunnen we begrijpen als twee onafhankelijke uitingen van een in veel breder kring aanvaard idee over schilderachtigheid. Voor het Gein ging deze notie ten minste terug tot de schilders van de Haagse School.

Foto 4
Langs het Gein,
dinsdag 2 november 1897
(N 31377)

Daarnaast zijn er van Olie een zeventiental foto's van het Gein waarvan de precieze locatie onbekend is. Op veel daarvan ontbreken gebouwen en mensen of zijn deze ondergeschikt gemaakt aan het landschap en de begroeiing (foto 4), net als overigens op een aantal wel gelokaliseerde opnamen. Echte natuurfoto's - opmerkelijk, omdat Olie altijd de bebouwing opzocht: stads- en dorpsstraten, huizen en boerderijen, en hij zijn beelden bij voorkeur verlevendigde met mensen en dieren. Na 1901 maakte hij met een boxcamera, zonder statief, langs het Gein een aantal voor zijn doen heel wonderlijke foto's: vanuit een laag standpunt verschijnen spiegelende watervlakken, omzoomd door ruige oevers met opgeschoten struiken, bomen en knotwilgen.

We weten maar weinig van Olies motieven om te fotograferen. Het meest expliciet is een tussen zijn papieren bewaard gebleven tekst, een inleiding bij een voorstelling van toverlantaarnplaatjes. Olie bezat zo'n lantaarn en liet tijdens de projectie-avondjes die hij hier en daar verzorgde - ook in Abcoude - veel van zijn eigen foto's zien. De inleiding laat zich lezen als een programma. De toeschouwers maakten een beeldreis door Noord-Holland, waarvan Olie hoopte dat deze een stimulans zou zijn "om 't mooie op te merken" en zou leiden "tot bevordering van de kennis van ons eigen land en liefde voor 't schoone in de Natuur". Na een rondgang in beelden door de hoofdstad volgden "Amsterdams omstreken met 't schilderachtige Abcoude inclusief", daarna enkele plaatsen in

Noord-Holland, en tot besluit een tochtje op de Zuiderzee. Nu onderscheidde het dorp Abcoude zich omstreeks 1900 niet wezenlijk van andere dorpen in West-Nederland. Met de toevoeging "schilderachtig" zal Olie bedoeld hebben op de omstreken van Abcoude, de Horn en de Winkeldijk, maar in de eerste plaats toch vooral op het Gein.

Erik Schmitz

Over Jacob Olie: A. van Veen, Jacob Olie Jbz (1834-1905) (Monografieën van Nederlandse fotografen 10; Amsterdam 2000).

De bij deze bijdrage horende afbeeldingen zijn afkomstig uit de Historisch-Topografische Atlas van het Gemeentearchief Amsterdam.

Het Gein en de media

Het Gein is niet ontsnapt aan de media, de afgelopen tijd. Behalve de alarmerende stukken in de dagbladpers over de doortrekking van de A6 heeft het tijdschrift *Grasduinen* in het julinummer een kort stuk aan het Gein gewijd: voor de redactie was het een van de vijf "geheime riviertjes van Nederland". Wat heet geheim! De koppenmaker plaatste het Gein overigens in Noord-Holland.

Mijn landschap, een uitgave van de Stichting het Utrechts landschap wijdde het zomer-nummer aan het Geinlandschap. Jan Slofstra maakt daar in duidelijk waarom het Gein het mooiste en meest romantische riviertje van West-Nederland is, Marijke Carasso preludeert op een eventuele poëzie-

route langs het Gein en Marie-José Ruiken van de Stichtse Milieufederatie legt uit waarom de A6 niet door het Geinlandschap getrokken moet worden.

Het Utrechts Landschap is een belangrijke bondgenoot in de strijd tegen de jongste plannen met betrekking tot de verbinding A6-A9. Als u nog geen lid bent, wordt het dan snel: Postbus 121, 3730 AC De Bilt; tel.: 030 2205555; fax: 030 2205544; e-mail: info@utrechtslandschap.nl; internet: www.utrechtslandschap.nl.

De Heer E.A. Frank zond ons een artikel over het al te rigoureuze afschieten van knobbelswanen rond het Gein in het begin van dit jaar. Voor nadere informatie over de regeling

met betrekking tot het afschieten van deze zwanen kunt u zich wenden tot Vogelbescherming Nederland (tel. 030-6937700) of het Vogelinformatiecentrum (tel. 030 6937777).

Op 10 juli j.l. schreef Ileen Montijn onder het kopje 'Wonderland' in *NRC Handelsblad* over de eerste actie om het Gein te sparen, in 1925. Bezwaar werd gemaakt tegen de bouw van de huizen aan beide zijden langs het Gein bij de spoorwegovergang, de huizen die nu ter wille van de spoorverbreding moeten worden afgebroken.

Ook Spaar het Gein gaat met de tijd mee: er wordt hard gewerkt aan een website. Later meer hierover.

Polderland

Tot mijn mooie herinneringen horen de vakanties die ik doorbracht in een boerderij op het Utrechtse platteland. Ik heb er wel twee paar klompen versleten. Het gezin telde al negen kinderen en die ene puberende logee kon er nog wel bij. Het was heerlijk om hier in een zekere anonimiteit te geraken, los te zijn van zowel de positieve als de negatieve aandacht van ons kleine gezin, waar "Hoe hoort het eigenlijk" hoog in het vaandel stond. 's Ochtends schildte ik met de dochters de dagelijkse twee

emmers aardappels en 's middags trok ik met zoon en knechts naar 't land. Ik nam veel hooi op mijn vork en hun waardering: "Je bent sterk voor een stadse" doet me nog steeds gloeien van trots. De rust die ik in de weilanden heb ervaren, kan ik zo weer oproepen. Ondanks hun lange werkdagen ging er van de boeren zelf ook rust uit. Op een éénpoot-melkkruk zat ik naast hen in 't gras bij het koeien melken en deelde ik in de verbondenheid met hun dier. Ik leerde de meeste koeien bij

hun naam kennen en voelde de opluchting uit hun warme lijven dampen als de melk uit hun volle uiers in de emmer stroomde. Kijk een poosje in de ogen van een koe, kijk naar hun grazen - het scheelt een cursus yoga.

Als dank aan de veehouders in het Gein, en vooral aan de boeren die hun vee in de weilanden laten grazen - voor mij begint dan de zomer - dit gedicht van mijn oud-leraar J.W. Schulte Nordholt:

De koeien

*De koeien staan met grote vruchtenlijven
op dunne poten in het avondlicht
stil tot hun spiegelbeelden te verstijven;
en zelfs het rusteloos door 't water drijven
der wolken brengt ze niet uit evenwicht.*

*In een vergeefse poging om te zingen
loeien ze klaag'lijk langs de groene grond,
en keren tot zich zelf, met zware mond
herkauwende op hun herinneringen*

*van melk en bloed. - Dan dromen d'ogen dicht,
zij zich hun lot, in moederlijk begrijpen,
één grote zomer, zwaar van bloei en rijpen.*

Minnie Schouten

Willem Roelofs
(1822—1897)
Koeien bij het Gein
Olieverf op paneel,
26x44 cm.
Amsterdams
Historisch Museum

Autoloze zondag

Op de dag dat dit nummer ter perse gaat, maakt het Gein onderdeel uit van de manifestaties op de tot 'autoloze zondag' uitgeroepen 24ste september. Het weer kan niet stralender en tallozen genieten van een fietstocht. Onderweg zijn onder meer op het water bij de Wilhelminabrug voorgedragen gedichten te beluisteren. De organisatoren, waaronder ook Spaar het Gein, hebben er een bijzondere dag van gemaakt. Volgend jaar weer!

Rectificatie

In het artikel van Anneke de Groot over de populier (Nieuwsbrief nr. 12) is per ongeluk niet de ratelpopulier, maar de witte abeel afgedrukt (blz. 6, rechtsonder).

Oproep aan de leden/lezers van Spaar het Gein

Op de oproep kopij in te leveren is gelukkig gereageerd. Wij blijven u vragen om meer. Een impressie, een gedicht, een herinnering...

Redactieadres:

Dokter Koomansstraat 21, 1391 XA Abcoude; 0294-283250.

De Nieuwsbrief van de vereniging Spaar het Gein verschijnt tweemaal per jaar en wordt gratis aan de leden toegezonden. Lezers zijn van harte uitgenodigd om kopy in te zenden. Wij denken aan stukjes over onderwerpen die te maken hebben met de geschiedenis, de actuele situatie of de toekomst van het Gein. Voor het samenstellen en bijhouden van een archief willen wij graag beschikken over allerlei materiaal, geschreven teksten, dia's of foto's.

Redactieadres:

Marijke Carasso-Kok
Dokter Koomansstraat 21
1391 XA Abcoude,
0294-283250

Vormgeving:

Pier 19/Theo Snoek

Ja, ik geef mij op als lid

van de Vereniging Spaar het Gein

naam:

straat:

postcode:

woonplaats:

Ik betaal f 15,- (meer mag ook) na ontvangst van een acceptgirokaart.

Opsturen naar:

Arnold van de Klundert,
Kerkstraat 32 b, 1391 HC Abcoude